

ผลกระทบของนโยบายเกี่ยวกับอุตสาหกรรมนมดิบในประเทศไทย

นางสาวสุรีย์พร โกกิลานนท์

ศูนย์วิทยพัทยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2547

ISBN 974-17-6511-8

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE IMPACT OF POLICIES ON RAW MILK INDUSTRY OF THAILAND

Miss Sureeporn Kokilanon

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Economics in Economics

Faculty of Economics

Chulalongkorn University

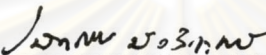
Academic Year 2004

ISBN 974-17-6511-8

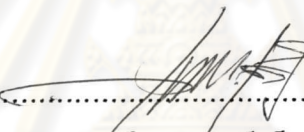
หัวข้อวิทยานิพนธ์   ผลกระทบของนโยบายเกี่ยวกับอุตสาหกรรมนมดิบในประเทศไทย
โดย   นางสาว สุรีย์พร โภกิลานนท์
สาขาวิชา   เศรษฐศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา   รองศาสตราจารย์ ดร. อิศรา ศานติศาสน์

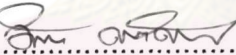

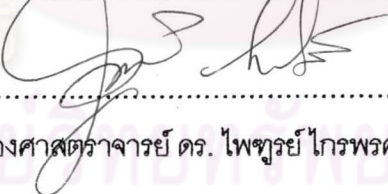
คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

 ..... คณบดีคณะเศรษฐศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. สิตติฉิร มัลลิกะมาส)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

 ..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ)

 ..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. อิศรา ศานติศาสน์)

 ..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ไพฑูรย์ ไกรพรรคดี)

 ..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ สาลินี วรรณชุกร)

นางสาวสุรียพร โกกิลานนท์ : ผลกระทบของนโยบายเกี่ยวกับอุตสาหกรรมนมดิบในประเทศไทย
(THE IMPACT OF POLICIES ON RAW MILK INDUSTRY OF THAILAND)
อ.ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.อิศรา ศานติศาสน์, 143 หน้า. ISBN 974-17-6511-8.

อุตสาหกรรมนมดิบในประเทศไทยได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐมาโดยตลอด เพื่อเพิ่มปริมาณนํ้านมดิบให้เพียงพอต่อความต้องการใช้ภายในประเทศ แต่เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมกลับต้องประสบปัญหาภาวะนํ้านมดิบล้นตลาดอยู่เสมอ เนื่องจากราคานํ้านมดิบภายในประเทศสูงกว่าราคานํ้านมคั้นรูปนํ้าเข้าจากต่างประเทศ เป็นเหตุให้โรงงานผู้ผลิตนมพร้อมดื่มนำเข้านํ้านมคั้นรูปแทนการรับซื้อนํ้านมดิบ รัฐบาลจึงได้ออกนโยบายและมาตรการต่างๆ เพื่อคุ้มครองเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมภายในประเทศ แต่เนื่องจากยังไม่มีการศึกษาว่านโยบายและมาตรการเหล่านี้ เป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรมากน้อยเพียงใด การศึกษาในครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามาตรการปกป้องอุตสาหกรรมนมดิบของรัฐบาลที่มีต่อเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมและโรงงานผู้ผลิตนมพร้อมดื่ม พร้อมทั้งทำการเปรียบเทียบผลกระทบที่มีต่อรายรับของภาครัฐและเกษตรกร หากมีการบังคับใช้มาตรการกำหนดสัดส่วนการรับซื้อนํ้านมดิบภายในประเทศควบคู่กับมาตรการภาษีโควตาอย่างจริงจัง กับมาตรการที่รัฐบาลบังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน โดยการศึกษาในครั้งนี้จะใช้ข้อมูลทุติยภูมิที่รวบรวมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำการประมาณค่าอุปสงค์นำเข้านํ้านมคั้นรูปโดยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด

ผลการศึกษาพบว่า แม้ว่ารัฐบาลจะพยายามออกนโยบายและมาตรการต่างๆ เพื่อคุ้มครองเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม แต่นโยบายและมาตรการเหล่านี้กลับไม่ได้ถูกบังคับใช้จริงในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะมาตรการกำหนดสัดส่วนการรับซื้อนํ้านมดิบภายในประเทศ และมาตรการภาษีโควตานํ้าเข้านํ้านมคั้นรูปนั้น ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อความต้องการนำเข้านํ้านมคั้นรูปของโรงงานผู้ผลิตนมพร้อมดื่มเลย ซึ่งเมื่อหาค่าความยืดหยุ่นของความต้องการนำเข้านํ้านมคั้นรูปจากต่างประเทศเพื่อการผลิตนมพร้อมดื่ม ที่มีต่อราคานํ้านมคั้นรูปนํ้าเข้าจากต่างประเทศ พบว่า มีค่าต่ำ (Inelasticity) เท่ากับ -0.4240 เนื่องจากราคานํ้านมคั้นรูปนํ้าเข้าที่ต่ำกว่าราคานํ้านมดิบภายในประเทศ ประกอบกับปริมาณนํ้านมดิบภายในประเทศที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการ ส่งผลให้โรงงานผู้ผลิตนมพร้อมดื่มยังคงมีความต้องการนำเข้านํ้านมคั้นรูป แม้ว่าราคานํ้านมคั้นรูปในตลาดโลกจะเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งถ้ารัฐบาลได้มีการใช้มาตรการเหล่านี้อย่างจริงจังในปี 2538 – 2545 แล้ว จะพบว่า รัฐบาลจะได้รับรายรับภาษีเพิ่มขึ้นเฉพาะในปี 2538 – 2540 เท่ากับ 496.89, 1,468.18 และ 1,000.22 ล้านบาทตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ปริมาณโควตานํ้าเข้านํ้านมคั้นรูปที่รัฐบาลจัดสรรให้โรงงานผู้ผลิตนมพร้อมดื่มในปี 2541 – 2545 นั้น มากเกินกว่าความต้องการ และถ้าโรงงานนำเข้านํ้านมคั้นรูปตามโควตาที่ได้รับมาเก็บเป็นสต็อกเพื่อใช้ในปีถัดไป จะส่งผลให้ความต้องการนํ้านมดิบภายในประเทศลดต่ำลง และเกิดปัญหานํ้านมดิบล้นตลาดตามมา ซึ่งคิดเป็นความสูญเสียต่อเกษตรกรถึง 1,293, 2,108 และ 2,679 ล้านบาท ในปี 2543 – 2545 ตามลำดับ

สาขาวิชา.....เศรษฐศาสตร์..... ลายมือชื่อนิติ..... *สุรียพร โกกิลานนท์*
ปีการศึกษา.....2547..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... *อิศรา ศานติศาสน์*

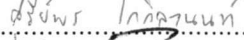
448588229 : MAJOR ECONOMICS

KEY WORD: RAW MILK / RECOMBINED MILK / LOCAL CONTENT REQUIREMENT / TARIFF QUOTA / IMPORT DEMAND

SUREEPORN KOKILANON : THE IMPACT OF POLICIES ON RAW MILK INDUSTRY OF THAILAND. THESIS ADVISOR : ASSOC.PROF. ISRA SARNTISART, Ph.D., 143 pp. ISBN 974-17-6511-8.

The government has continuously supported raw milk industry in Thailand to obtain adequate raw milk supply, while cow – raising farmers have been always confronted with its over supply, due to higher price of domestic raw milk over imported recombined milk, prompting drinking milk producers to import recombined milk, instead of purchasing domestic raw milk. The government then adopted various policies and measures to protect the farmers. Since there is still no research on how much these policies and measures have been benefited the farmers. Thus, this research is aimed at studying the measures and their impact on the government revenue and farmers, in case the government adopted measures specifying the local content requirement of raw milk, coupled with the tariff quota of recombined milk, in comparison with the present government's enforced measures. This study is based on secondary data of information; compiled from relevant agencies to evaluate the import demand of recombined milk by the Least Squares Estimation method.

The study's result is that, despite the adoption of various government's policies and measures aimed at protecting the farmers, its enforcement have not been seriously taken, particularly the local content requirement of raw milk. Moreover, the tariff quota measures on recombined milk have neither impact nor change in volume of imports by the drinking milk producers. For the result of seeking the import demand of recombined milk elasticity on imported recombined milk price is that its value is -0.4240, inelasticity. Since the price of imported recombined milk is lower than those of domestic raw milk, coupled with its inadequate supply, resulting in the increase import of recombined milk by the drinking milk producers, despite the increasing world price. Had the government effectively enforced these measures during BE 2538 – 2545, the government could have earned more tax during the year 2538 – 2540, in the amount of 496.89 1,468.18 and 1,000.22 million Baht, respectively. Moreover, it was discovered that the volume of imported quota of recombined milk, permitted by the government were far over the real demand. If the drinking milk producers have imported recombined milk in fulfilling its given quotas, for its production in the following year, it could have reduced the demand of domestic raw milk, followed by the over supply of raw milk, resulting in the loss to farmers amounting 1,293 2,108 and 2,679 million Baht in the year 2543 – 2545, respectively.

Field of study.....Economics..... Student's signature.....

Academic year.....2004..... Advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะประสบความสำเร็จไม่ได้เลยหากไม่ได้รับความร่วมมือและช่วยเหลือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งข้าพเจ้าขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รองศาสตราจารย์ ดร.อิสรา ศานติศาสน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ ประธานกรรมการวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ ไกรพรรคักดิ์ และรองศาสตราจารย์ สาลินี วรรณชุกร กรรมการวิทยานิพนธ์ คุณสินชัย เรื่องไพบูลย์ จากกรมปศุสัตว์ คุณชัยรัตน์ นาคประเสริฐ จากกรมการค้าต่างประเทศ คุณโชติรัตน์ วิมุทตะลพ จากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร และคุณปู จากสำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร ที่เอื้อเพื่อข้อมูลและคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์

นอกจากนี้ ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณพ่อที่ติดตามข่าวสารที่เกี่ยวข้องในการทำงาน และแม่สำหรับกำลังใจและความช่วยเหลือในทุกเวลา ขอขอบคุณคุณคุณคงสวัสดิ์ มงคลพรอุดม สำหรับความช่วยเหลือทุกๆ อย่าง ขอขอบคุณคุณวิษณุ อรรถวานิช และคุณพัทธนุทธิ์ ศานติยานนท์ สำหรับคำแนะนำในการแก้ปัญหาสมการ และเพื่อนๆ ทุกคนที่เป็นกำลังใจให้มาโดยตลอด จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ประสบความสำเร็จได้ด้วยดี แต่หากมีข้อผิดพลาดประการใดที่อาจเกิดขึ้นในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ข้าพเจ้าขอรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
วิธีดำเนินการวิจัย.....	9
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย.....	11
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	22
บทที่ 3 อุตสาหกรรมนมดิบในประเทศไทย	
สถานการณ์ทั่วไปของอุตสาหกรรมนมดิบในประเทศไทย.....	31
ความต้องการนํ้านมดิบในประเทศไทย.....	47
บทที่ 4 นโยบายและมาตรการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมนมดิบ	
นโยบายและมาตรการของรัฐที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรม	
การผลิตนํ้านมดิบในประเทศ.....	53
การดำเนินงานของภาครัฐตามพันธกรณีความตกลงว่าด้วย	
การเกษตรภายใต้ข้อผูกพันขององค์การการค้าโลก.....	70
ผลกระทบของการเปิดตลาดสินค้านมผงขาดมันเนยตาม	
ข้อผูกพันขององค์การการค้าโลก.....	82

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ความตกลงการค้าเสรีไทย – ออสเตรเลีย (Thailand – Australia Free Trade Agreement : TAFTA).....	85
บทที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล	
แบบจำลองที่ใช้ในการวิจัย.....	90
ผลการวิเคราะห์อุปสงค์นำเข้าน้ำมันคีนรูปของโรงงาน ผู้ผลิตนมพร้อมดื่ม.....	94
การเปรียบเทียบผลกระทบที่มีต่อรายรับภาษีของรัฐบาล หาก มีการจัดสรรโควตานำเข้าน้ำมันคีนรูปโดยใช้มาตรการ กำหนดสัดส่วนการรับซื้อน้ำมันดิบภายในประเทศ.....	98
บทที่ 6 สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการวิจัย.....	106
ข้อเสนอแนะ.....	109
ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป.....	110
รายการอ้างอิง.....	111
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก.....	115
ภาคผนวก ข.....	122
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	143

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1.1	ปริมาณความต้องการใช้น้ำนมดิบของโรงงานผู้ผลิตนมพร้อมดื่ม ปริมาณน้ำนมดิบที่เกษตรกรส่งเข้าโรงงาน และปริมาณน้ำนมดิบ ส่วนที่ขาดแคลน ปี 2531 – 2545..... 2
1.2	ราคาน้ำนมดิบภายในประเทศ และราคาน้ำนมคั้นรูป ปี 2531 – 2545..... 4
1.3	ปริมาณการเปิดตลาดนมผงขาดมันเนยตามข้อผูกพันขององค์การ การค้าโลก ปี 2538 – 2547..... 6
3.1	ปริมาณโคนมเพศเมีย ปี 2531 – 2545..... 35
3.2	ปริมาณน้ำนมดิบที่ผลิตได้ทั้งหมดและที่ส่งเข้าโรงงาน ปี 2531 – 2545..... 38
3.3	ต้นทุนการผลิตน้ำนมดิบ ปี 2531 – 2545..... 40
3.4	ราคาน้ำนมดิบที่เกษตรกรขายได้ ต้นทุนการผลิต และผลตอบแทน การผลิตน้ำนมดิบ ปี 2531 – 2545..... 46
3.5	ความต้องการใช้น้ำนมดิบ ผลผลิตนมพร้อมดื่ม และอัตราการใช้ นมพร้อมดื่ม ปี 2531 – 2545..... 48
3.6	ปริมาณการนำเข้านมและผลิตภัณฑ์นมจากต่างประเทศ ปี 2531 – 2545..... 50
3.7	ราคาน้ำนมดิบที่เกษตรกรขายได้ ราคานมผงขาดมันเนยนำเข้าจาก ต่างประเทศ และราคาน้ำนมคั้นรูป ปี 2531 – 2545..... 52
4.1	การเปิดตลาดของน้ำนมดิบ นมปรุงแต่ง และนมผงขาดมันเนย ตาม พันธกรณีขององค์การการค้าโลก ปี 2538 – 2547..... 73
4.2	ปริมาณการเปิดตลาดนมผงขาดมันเนยและการจัดสรรโควตานำเข้าให้ กลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์นมต่างๆ ปี 2538 – 2545..... 75
4.3	ปริมาณและระยะเวลาการเปิดตลาดสำหรับสินค้านมผงขาดมันเนย ปี 2538 – 2545..... 78
4.4	สินค้านมและผลิตภัณฑ์ภายใต้มาตรการ Special Safeguard..... 87

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
4.5	สินค้านมและผลิตภัณฑ์ภายใต้มาตรการโควตาภาษี..... 88
5.1	คำนวณปริมาณการจัดสรรโควตานำเข้าน้ำมันคีนรูปที่ควรจะเป็น ของรัฐบาลในกรณีที่มีการใช้มาตรการกำหนดสัดส่วนการรับซื้อ น้ำมันดิบภายในประเทศ 2 ส่วนต่อการนำเข้าน้ำมันคีนรูป 1 ส่วน..... 98
5.2	คำนวณรายรับภาษีของรัฐบาลในกรณีที่มีการใช้มาตรการบังคับซื้อ น้ำมันดิบภายในประเทศ 2 ส่วนต่อการนำเข้าน้ำมันคีนรูป 1 ส่วน..... 100
5.3	กรณีโรงงานผู้ผลิตนมพร้อมดื่มนำเข้าน้ำมันคีนรูปเกินความต้องการที่แท้จริง..... 102
5.4	ความสูญเสียต่อเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมภายในประเทศ.....103

สารบัญภาพ

ภาพประกอบ	หน้า
2.1 อุปสงค์นำเข้าน้ำมันคีนรูปของประเทศไทย.....	15
2.2 ผลการกำหนดโควตานำเข้าน้ำมันคีนรูป.....	17
2.3 อุปสงค์และอุปทานของน้ำมันดิบที่ผลิตในประเทศภายใต้ มาตรการกำหนดสัดส่วนการรับซื้อน้ำมันดิบภายในประเทศ.....	20
3.1 วงจรการให้น้ำมันของแม่โค.....	34

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย